

Novetats i precisions sobre les medalles commemoratives dels Països Catalans (I)

M. CRUSAFONT I SABATER

Han passat prop de tres anys des de l'edició del nostre llibre sobre les medalles¹ i les novetats no s'han fet esperar. És un fet normal quan hom pretén l'exhaustivitat i ho és més encara en una temàtica que pateix d'una manca tan gran de treballs previs com la medallística catalana. D'altra banda, hem afegit el terme *precisions* al títol perquè no ens limitarem a descriure les novetats materials que hem pogut aplegar durant aquests anys, sinó que farem també aportacions de tipus documental. Algunes d'aquestes precisions han estat el resultat de recerques posteriors, però d'altres no són altra cosa que projectes o tasques ja realitzades que, a última hora i a causa del volum ja excessiu que va anar prenent el llibre, no vàrem poder incorporar.

Suposo que des de fora es fa difícil el fet de fer-se càrrec de la lamentable precarietat amb què hem d'anar realitzant la nostra recerca: els autors hem de realitzar totes les tasques, des de les documentals fins a les fotografies, passant pel redactat, la correcció i el seguiment de l'edició. La nostra recerca es fa sense cap mena d'ajut, subvenció o beca i tot el seu cost, des de la dedicació d'hores fins al pagament de les còpies fotogràfiques, l'hem d'assumir personalment. Un cop feta l'obra, encara cal maldar per poder sostenir el cost de l'edició. En aquestes circumstàncies el llibre de les medalles no podia haver tingut dos volums. En els països civilitzats, els investigadors reben una compensació per la seva tasca i ajuts per cobrir despeses externes com ara la fotografia. No cal dir que un llibre com el de les medalles hauria d'haver comportat una estada subvencionada als grans museus a fi i efecte de poder fer un recull sistemàtic del material, la realització de

1. M. CRUSAFONT I SABATER, *Medalles commemoratives dels Països Catalans i de la Corona Catalano-Aragonesa* (s.XV-XX). Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans) Barcelona 2006.

fotografies en color i una edició molt més acurada. Res d'això no ha estat a la nostra disposició i ja és un miracle que els llibres puguin anar sortint, si pensem que el cost de les nostres edicions pot suposar entre tres i deu vegades l'import dels ajuts de l'Institut. Només les col·laboracions externes, algunes també fruit de sacrificis personals, ens han permès d'anar mantenint la cadència de les nostres edicions. Malgrat tot, la nostra Societat ha pogut tirar endavant els seus programes i és la que publica més llibres de l'Institut. El fet de tenir llibres encallats, sense publicar, hauria estat el nostre veritable fracàs. Sortosament, hem pogut conjurar aquest perill, però ens és materialment impossible el fet de millorar alguns elements complementaris com ara les fotografies, les il·lustracions en color, etc.

LES MEDALLES DE LLUÍS XIV

Tot i els nostres esforços, no ens fou possible consultar un llibre que semblava clau en aquest apartat. Ens referim al de Josephe Jacquot. Avui aquesta consulta sembla que ha estat possible, però haurem de subscriure un comentari que varem llegir sobre aquesta obra: «És una llàstima que no s'hagi aprofitat l'ocasió per a fer-ne un recull exhaustiu».² Efectivament, si nosaltres publiquem 64 medalles, entre tipus i variants, de les peces corresponents al nostre sector, en l'obra comentada n'hi trobem només 25. D'altra banda, hi trobem a faltar algun dels gravadors que varen obrar peces a nom de Lluís XIV, com ara Du Vivier. L'obra no ens ha aportat cap tipus nou, però, en canvi, sí que podrem afegir algunes varietats de metall o de mida i donar precisions importants sobre els gravadors i les seves maneres de signar les medalles.

Relacionem la correspondència entre els números nostres i els de Jacquot, però prescindirem de les 39 medalles publicades per nosaltres i que Jacquot no menciona. Si no indiquem altra cosa, totes les medalles són a nom de Lluís XIV. En els casos en què calgui, indicarem les dades noves que ens aporta Jacquot:

Ref. nostra	Any	Tema	Ref. Jacquot
Crus- 98	1643	Batalla naval prop de Cartagena	Jacquot-464
Crus- 99	1643	Mateix tema	Jacquot-465
Crus-100	1643	Mateix tema	Jacquot-243
Crus-100b	1643	Mateix tema	Jacquot-466
Crus-101a	1643	Mateix tema	Jacquot-468
Crus-103	1645	Presa de Roses	Jacquot-244 i 477, indicant que és d'aram.

2. Nosaltres hem consultat l'obra següent: *La médaille au temps de Louis XIV*, París, Hôtel de la Monnaie, 1970, els textos del qual són, en la seva major part, de Josephe Jacquot. Però també podria ésser que aquesta autora hagués fet una monografia posterior que nosaltres no coneguem. Llavors potser alguns dels nostres retrets serien injustificats.

			Nosaltres la donàvem únicament com d'argent, tot seguint les informacions de Dhénin. De tota manera, no sabem si l'afirmació de Jacquot és fiable, perquè en referenciar la peça diu que es tracta d'un encuny del Museu.
Crus-105b	1645	Mateix tema	Jacquot-478
Crus-106a	1645	Mateix tema	Jacquot-481
Crus-109	1645	Presa de Balaguer	Jacquot-135, que li atribueix un diàmetre de 68 mm. De tota manera, a la seva foto mesurem 63 mm, tal com deia Dhénin i copiàvem nosaltres. Per tant, és millor acceptar els 63 mm. També atribueix la peça a Bernard. Nosaltres la donàvem a Molart. Poden haver-hi versions de tots dos artistes, si no és que l'anvers és de l'un i el revers de l'altre.
Crus-113	1648	Presa de Tortosa	Jacquot-245
Crus-114	1648	Mateix tema	Jacquot-296
Crus-119	1675	Presa de 80 ciutats a Catalunya	Jacquot-385, d'argent. Nosaltres descrivíem la versió d'aram. N'hi ha, doncs, dels dos metalls.
Crus-120	1675	Entrada d'aliments a Messina	Jacquot-381, d'argent. Nosaltres descrivíem la versió d'aram.
Crus-122	1676	Batalla a Palerm	Jacquot-390, d'or. Nosaltres descrivíem la versió d'aram.
Crus-125	1677	Presa de Banyuls	Jacquot-399, d'argent. Nosaltres descrivíem la versió d'aram.
Crus-126	1678	Presa de Puigcerdà	Jacquot-408, d'argent. Nosaltres descrivíem la versió d'aram.
Crus-129	1689	Presa de Camprodon	Jacquot-255, d'aram i d'or. Nosaltres només descrivíem la d'aram.
Crus-131	1694	Batalla del Ter	Jacquot-162 i 542, la primera d'argent, mentre que nosaltres donàvem la versió d'aram i la segona d'aram però amb un diàmetre de 70 mm, mentre que la nostra és de 41 mm. No en dóna la fotografia i, per tant, no ens és possible de verificar si hi ha diferències de dibuix entre la versió gran i la petita. És probable que a la peça gran la testa del rei de l'anvers porti un bust drapejat

- com en la de Girona, Crus-133, de mida semblant.
- Crus-133 1694 Presa de Girona Jacquot-341 i de diàmetre 70, mentre que la nostra font, Botet, ens donava 68 i 73. Com a mínim, la mida de 73 de Botet és correcta, ja que tenim l'empremta que en va fer i que reproduïm a Crus-133. Pel que fa als gravadors, la nostra està signada a l'anvers amb una R que nosaltres suposàvem de Roussel, mentre que Jacquot la troba al revers i la creu de Roettiers. En l'exemplar de Botet, però, el revers està clarament signat per Molart. Per tant, hi ha d'haver dues versions, si la lectura de Jacquot no és errònia.
- Crus-135 1697 Presa de Barcelona Jacquot-433, d'argent. Nosaltres descrivíem la versió d'aram.
- Crus-154 1705 Anna d'Anglaterra. Presa de Barcelona Jacquot-434
- Crus-167 1706 Arxiduc. Alliberament de Barcelona Jacquot-432
- Crus-170 1711 Nova presa de Girona Jacquot-222, de diàmetre 41, mentre nosaltres descrivíem la versió de diàmetre 72, treta de Van Loon. Pel que fa a l'artista, Van Loon no l'indica. Jacquot diu que és de Dollin.
- Crus-175 1712 Presa de Barcelona Jacquot-435, d'argent. Nosaltres descrivíem la versió d'aram. Cal aclarir que aquesta «presa» de Barcelona és fictícia i que l'entrada a la ciutat no es produí fins al 1714, com és ben sabut.

Jacquot dóna molt poques il·lustracions i, generalment, només d'una de les cares. És per aquest motiu que no ens ha estat possible completar la part gràfica en les peces de mida diferent o de la Crus-170, que nosaltres vàrem haver d'il·lustrar amb el dibuix de Van Loon.

Jacquot dóna també dades biogràfiques de la major part dels artistes que varen obrar les medalles de Lluís XIV, tant dels francesos com dels estrangers. No copiarem aquestes informacions, ja que en el nostre glossari d'artistes ja consten dades biogràfiques de cadascun d'ells, però sí que ens ha semblat útil el fet de transcriure les diferents formes amb què signaven aquests gravadors, tant dels que tenen medalles en el nostre llibre com dels que fins ara no hi són representats. En moltes de les signatures apareix una lletra F al final que no te relació amb els noms, sinó que vol dir FECIT.

Jean Varin (1596?-1672)	JEAN.VARIN; VARIN; I.V.F.; I.WARIN; WARIN; W.
Thomas Bernard (1650-1713)	T.BERNARD.F; BERNARD.F; T.B.F.; B.
François Chéron (1635-1698)	F.CHERON.F; F.CHERON; CHERON.
Jean Dollin (?-1725)	DOLIN; I.D.
Jean Bapt. Dufour (1637-?)	DVFOVR; D.F.; D.
Hercule Le Breton (?-1712/14)	BRETON; H.B.
Jean Mauger (1648-1722)	I.MAUGER.F; MAUGER.F.; I.M.F.; I.M.
Michel Molart (?-?)	M.MOLART F.; MOLART FECIT; M.MOLART; MOLART F.; MOLART; M.M.
Jérôme Roussel (1663-1713)	H.ROUSSEL.F.; ROUSSEL.F.; H.R.F.; de manera excepcional, R.
Josep Roettiers (1635-1703)	J i R nexades; usualment, R.
Antoine Meybusch (?-1701)	ANT.MEYBUSH FECIT; ANT.MEYBUSH F.; A.MEYBUSH F.; A.MEYBUSH; MEYBUS; MAIBUS MEIBUS; MEYB.FEC.; A.MB.F.; A.M.F.; A.M.
Raimond Falz (1652-1703)	R.FALTZ; R.FALZ; FALZ; KF en monograma (potser hauria d'ésser RF en monograma?).
Johannes Smeltzing (1656-1693)	I.SMELTZING; J.S.; S.N., per Smeltzing of Nimmwegen.
Francesco Bertinetti (?-?)	F.BERTHINET; BERTHINET; BERTINET.

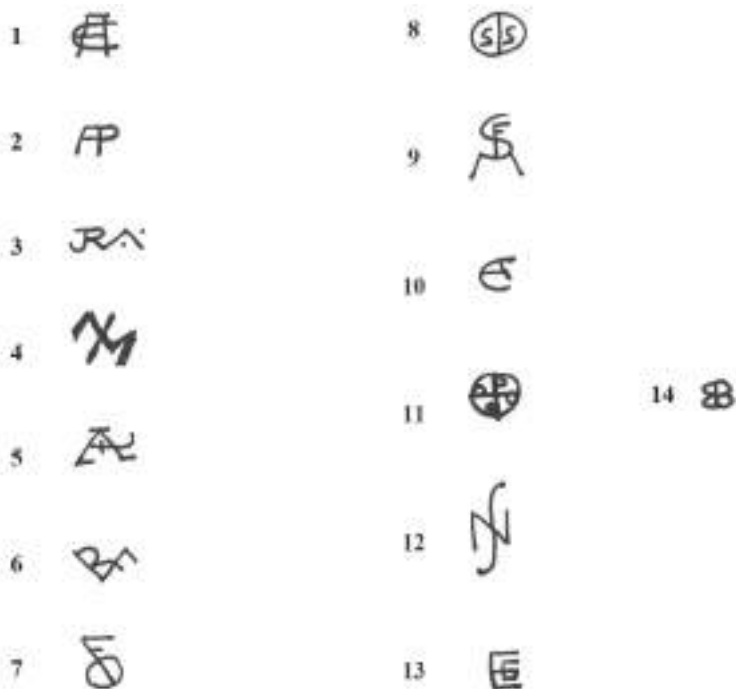
Varin i Roettiers eren dels Països Baixos; Meybusch i Smeltzing, alemanys; Falz era suec, i Bertinetti, italià. Tant Varin com Bertinetti varen afrancesar els seus noms: el de Varin era, en realitat, Warin, i Bertinetti ja veiem que signa Bertinet.

MONOGRAMES UTILITZATS PELS ARTISTES

Els primers gravadors de medalles del Renaixement solien signar amb tota claredat les seves obres, amb el nom complet i de manera gairebé ostentosa, amb lletres grans. Eren artistes de prestigi i probablement els mateixos magnats que encarregaven les peces tenien interès a fer reluir la categoria dels artistes que les havien modelat. Ja hem vist més amunt que els artistes del Barroc també solien signar, però a voltes només amb una inicial o bé amb monogrames. En el cas de la medallística francesa, la major part dels artistes ha pogut ésser ben documentada i les atribucions s'han pogut establir amb força seguretat a partir de la documentació reial o de les acadèmies creades pel rei per fer encunyar les medalles. Els problemes comencen a aparèixer més tard, quan les emissions de les medalles sorgeixen

xen d'entitats o d'ens de més curta durada i la documentació de l'encàrrec a l'artista, per exemple, esdevé impossible. En el cas de la nostra medallística, hi ha, sovint, el costum de signar amb el nom complet o amb inicials, la qual cosa dóna una bona guia, però també hi ha molts casos de peces no signades i, per tant, de difícil atribució, o bé signades amb monogrames que, passades unes dècades, ja ningú no sap a qui es refereixen. Aquest costum dels monogrames s'ha generalitzat força en els darrers temps. És a dir, de la postguerra ençà.

A la làmina hem dibuixat i numerat alguns d'aquests monogrames. El primer és d'Eusebi Arnau i combina una A gòtica amb una E corbada. El segon correspon a Antoni Parera i és un simple nexat entre la A i la P de les seves inicials. Aquests dos artistes, però, signaren més sovint amb els seus noms complets o bé amb les seves inicials.

A partir del número 3, els monogrames corresponen a artistes o fabricants que han actuat generalment durant la postguerra. El 3 correspon a Josep Ramisa; el 4, a Nuet Martí; el 5, a Antoni Llopis; el 6, al reussenc Ramon Ferran; el 7, al sabadellenc Camil Fàbregas; el 8, als fabricants valencians Sanchis i Soler; el 9, a l'escultor Francesc Sociés, i el 13, a l'escultor i medallista valencià Enric Giner. El monograma 10 va donar molts maldecaps. Sospitarem al principi que pogués ésser d'Eusebi Arnau, tot i que l'amic Jesús Olano ja ens advertia que hi havia

massa medalles amb aquesta marca i que totes eren massa modernes. Vàrem trobar, però, una medalla amb aquesta marca i la signatura completa d'un altre artista. Era clar, doncs, que s'havia de tractar de la marca d'un fabricant. Finalment, hem pogut saber que es tracta de la marca del fabricant de medalles Eduard Ausió. La marca 11 no l'hem pogut identificar, però apareix a les medalles del Banc de Sabadell que després comentarem. La 12, que apareix a les medalles de La Seda, Crus-1892, tot i les gestions fetes prop d'aquesta indústria i la seva bona predisposició a intentar aclarir-ho, no hem pogut saber a qui correspon. Finalment, la 14, formada per dues B oposades, correspon al fabricant de Barcelona Barri Bagur, que ja fa uns deu anys que va deixar aquesta activitat.

LES MEDALLES DE LES SUCURSALS DEL BANC DE SABADELL

Pels primes anys de la dècada dels setanta del segle XX, el Banc de Sabadell va iniciar una forta expansió de tipus territorial i es va implantar en una gran quantitat de poblacions catalanes. Al principi, cada una de les inauguracions de noves sucursals era commemorada amb l'emissió d'una medalla que era distribuïda als assistents. Segons ens va comentar un dirigent d'aquesta entitat, la iniciativa es va haver d'estrancar perquè sovint hi havia clients del banc que, no havent pogut assistir als actes inaugurals, volien tenir, també, la medalla, i resultava difícil d'acontegar tot-hom, de manera que una idea que pretenia donar satisfaccions acabava per generar conflictes. Al nostre llibre sobre la medalla, vàrem incloure-hi una d'aquestes medalles: es tracta de la Crus-1935, que celebra la inauguració de la sucursal de Vilafranca del Penedès l'any 1973. La sèrie d'aquestes medalles, totes del mateix format, és de dibuixos clàssics, però de bona factura i d'una acurada encunyació. Vàrem intentar saber més coses sobre aquestes peces: quantes se n'havien encunyat?, en quins anys i en quins llocs?, qui les havia gravat i qui les havia encunyat? Malgrat la bona disposició de l'entitat, ningú no ens pogué aclarir aquests punts. Ja publicat el llibre, hem pogut saber, finalment, algunes de les dades: el nombre, el lloc i els anys de les peces. Es tracta de 35 medalles de coure que es feren en els anys i llocs següents:

Sense data	1 St. Adrià de Besós (però del 1975).
1971	1 Caldes de Montbui.
1972	3 Barcelona, Mataró i Montmeló.
1973	12 Canovelles, Esparreguera, Esplugues de Llobregat, Igualada, Montornès del Vallès, Olesa de Montserrat, el Prat del Llobregat, Ripollet, St. Feliu de Llobregat, Sta. Maria de Barberà (Barberà del Vallès), Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú.

1974	6 Cardedeu, Cerdanyola del Vallès, Granollers, la Llagosta, Sta. Coloma de Gramanet i Vic.
1975	8 L'Hospitalet de Llobregat, Manlleu, Manresa, el Masnou, Parets del Vallès, Premià de Mar, St. Sadurn d'Anoia i Sitges.
1976	4 Castellbisbal, St. Andreu de la Barca, St. Celoni i St. Quirze del Vallès.

Les primeres medalles porten a l'anvers l'escut del poble corresponent i una llegenda marginal que diu BANCO de SABADELL, excepte la de la sucursal de Barcelona, que porta en aquesta cara l'escut de Sabadell. Al revers consta el nom de la població, l'any i algun element característic de cada lloc; en el cas de Barcelona, el seu escut. Més endavant, l'anvers va canviar: la llegenda fou BANC DE SABADELL i es disposà a la part esquerra de manera vertical, tot restant l'espai central i de la dreta ocupats per l'escut de la població, tot plegat superat per un ornament vegetal. Com a element distintiu de Santa Coloma de Gramanet s'escollí el poblat ibèric de Puig Castellar i es reproduïren l'anvers i el revers d'una moneda ibèrica amb la llegenda Laiesken.

Les medalles porten el monograma núm. 11 de l'apartat anterior i estan numerades. La xifra més alta que hem trobat, un cop examinades diferents col·leccions, ha estat el 474, la qual cosa fa pensar que es degueren emetre unes cinc-centes medalles. Només en un exemplar de Caldes de Montbui manca la marca del fabricant i el número. Totes les peces que hem vist fins ara són d'aram, a excepció d'un exemplar de la de Caldes de Montbui que és d'argent i que porta, a més de la marca del fabricant i el número 6, un punxó o contrast del metall.

ADDICIONS AL CATÀLEG DE LES MEDALLES

Farem la descripció de prop de cent trenta medalles noves, és a dir, no incloses al nostre llibre. A aquestes caldria encara afegir les d'Eusebi Arnau publicades per Marín³ i que no són al nostre llibre, amb l'aplicació, però, de dos criteris restrictius: només cal afegir les que siguin commemoratives i les de temàtica catalana, segons la delimitació que vàrem establir al nostre llibre. No tornarem a descriure les medalles d'aquest grup que són perfectament accessibles al llibre esmentat.

Pel que fa a l'addenda actual, la visió de conjunt del nou aplec ens porta a dues reflexions. D'una banda, ens reforça una impressió que ja es pot obtenir del llibre: un cop passats el períodes brillants del Renaixement i del Barroc, les iniciatives de les emissions de medalles passen dels sobirans i els magnats a sectors molt més amplis

3. M.ISABEL MARIN, *L'obra medallística de l'escultor Eusebi Arnau*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans), Barcelona 2005.

de la societat, però la caiguda de nivell artístic del conjunt de la medallística és evident. Es troben a faltar peces realment de relleu i només la gran ocasió del Modernisme i alguns moments de la medallística actual, novament amb firmes de categoria, ens permet un cert respir, amb peces realment importants. Si fóssim historiadors de l'art, hauríem prescindit sense contemplacions de tanta xavalla, però la nostra condició d'historiadors no ens permet passar per alt les humils peces d'alumini de les «Santa Misión» de començament del segle XX, que ens reflecteixen la batalla perduda per al restabliment del paper rellevant de la religió, o les estereotipades peces esportives, que ens evidencien el paper capdavanter dels catalans en la introducció i el desenvolupament de tota mena d'especialitats, per donar, només un parell d'exemples.

En un altre aspecte, el nombre d'addicions resulta també una mica enganyós. Només unes poques peces són realment importants. La major part són variants sobre tipus coneguts o afegits a sèries estereotipades de tipus esportiu que són gairebé inabastables per naturalesa, si tenim present que a voltes es donava medalla al participant que quedava en la posició deu... o vint-i-tres.

En termes generals, només hem il·lustrat aquelles peces que són realment noves. Les varietats que corresponen a tipus ja coneguts les descrivim en referència al tipus ja publicat al llibre. En el cas de les medalles esportives, hem il·lustrat només un tipus dels que no havien estat representats en el llibre, però afegim amb una simple menció les variants respecte a aquest tipus, si en coneixem. Si hi ha comentaris a fer, els farem després de la descripció de cada peça.

CATÀLEG

Sèrie cronològica fins al 1836

1. Medalla de Miguel de Molinos. 1687.

Ja descrita, però no il·lustrada, al nostre llibre amb el núm. 127 bis. Li vàrem dedicar un article a *Acta Numismàtica* 36, p. 218-220, amb il·lustració i un ampli comentari. La tornem a reproduir com a recordatori de peça que cal afegir al llibre pel que fa a la il·lustració i la documentació.

Sèrie monogràfica de religioses valencianes (1850-1980)

2. Oriola. 1868. Jesús Natzarè. Llautó. Oval.

a/ N.P.JESUS NAZARENO. A l'exerg: ORIHUELA Crist portant la creu
r/ (flor)S.FRANCISCO DE ASIS(flors)ORDEN TERCERA El sant, de mig
cos, davant diferents símbols, i a sota, en un exerg: 1868
Pes: 7,1 g Mides: 30 × 26 mm Inèdita Làmina RR

3. Xàtiva. 1901. Verge del Puig. Alumini. Oval.

a/ (estel)VERGE.SMA.DEL.PUIG.SIAUNOS.PROPICIA(estel)1901 La Verge
r/ (3 estels)GLORIOS(FLOR)SANT(FLOR)JOSEP(FLOR)PROTEGIUNOS

El sant

Pes: 1,1 g Mides: 25 × 20,5 mm Inèdita Làmina RR

Ens inclinem a atribuir-la a la Verge de Xàtiva, perquè la del Puig de Santa Maria sol ésser representada amb la Verge sedent.

Sèrie monogràfica de la Catalunya Nord (1862-1950)

4. Tuïr. 1839. Verge de la Pietat. Llautó. Oval.

a/ NOTRE DAME DE PIETAT Verge amb Crist jacent

r/ RESTAURATION DU 6 OCTOBRE 1839 Cor flamejant travessat per sageta

Pes: 2,8 g Mides: 25 × 20 mm Inèdita Làmina R

Sèrie cronològica (1837-1898)

5. Palma de Mallorca. 1857. Exposició Agrícola. Aram.

a/ (sense llegenda) Armes de Palma

r/ En el camp: EXPOSICION/AGRICOLA/DE/1857 Orles de punts i arcs trenats

Pes: 39,5 g Ø: 40 mm Inèdita Làmina RRR

6. Avinyonet del Penedès. Vers 1870. Distintiu de regidor. AR. Oval ornat amb corona.

a/ (flor)AYUNTAMto CONST(flora)DE AVIÑONET Armes d'Avinyonet

r/ (llis)

Pes: 17,1 g Mides: 47 × 30 mm Inèdita Làmina RR

7. Catalunya. 1881. Naixement Josepa Medinyà. AR.

a/ JOSEFA MADINÀ. En l camp: NACIÓ 15 DBRE 1881 i petits ornaments

r/ (estel)MADRINA(estel)MIQUELINA MADINÀ. En el camp: 19 MZO 1882.

Traços

Pes: 3,9 g Ø: 23 mm Inèdita Làmina RRR

8. Barcelona. 1885. Còlera. AR.

És el mateix tipus Crus-727, però d'argent i amb dedicació al camp del revers:

Cartel·la: TESTIMONIO DE RECONOCIMIENTO /A LA RELIGIOSA DE LA INMACULADA CONCEPCIÓN/MADRE BENIGNA KELLER KETHEL

Pes: 63 g Ø: 52 mm Inèdita Làmina RRR

9. Escorca. 1886. Verge de Lluc. Llautó. Oval.

a/ STA VERGE DE LLUCH PREGAU PER MI Verge de Lluc

r/ +AMOUR ENVERS LE COEUR MATERNEL DE MARIE En el camp: +/13
MAI/

1886/+

Pes: 0,9 g Mides: 17 × 13,5 mm Inèdita Làmina

R

Curiosa medalla d'un bilingüisme que caldria poder justificar.

10. Barcelona. 1888. Exposició Universal. Arc d'entrada. Aram.

Com la Crus-775, però amb el revers llis.

Pes: 80 g Ø: 60 mm Inèdita Làmina

RRR

Potser pensada per gravar-hi al revers una dedicació. Crida, però, l'atenció la caiguda de pes respecte a la Crus-775, que pesa 98 g.

11. Vilanova i la Geltrú. Ajuntament. Vers 1890. Plom.

a/ VILLANUEVA Y GEL-TRU AGRADECIDA Armes de Vilanova coronades

r/ (sense llegenda marginal) En el camp: làurea i espai per gravar

Pes: 19,5 g Ø: 39 mm Inèdita Làmina

RRR

És possible que es tracti d'una prova d'alguna medalla municipal per agrair serveis.

12. Vilanova i la Geltrú. 1900. Fàbrica Marquès. Llautó.

a/ GLORIÓS SANT ANTONI PREGAU PER NOSALTRES St. Antoni, dret, de front

r/ En el camp: RECORT/DE LA BENEDICCIÓ/DE LA IMATGE/DE Sn. ANTONI/EN LA FÁBRICA DE/D.MANUEL MARQUÉS/VILANOVA Y GEL-TRÚ/4 DE JUNY/1900

Pes: — g Ø: 32 mm Inèdita No il·lustrada

RRR

Devem a l'amic Llorenç Farrés la coneixença d'aquesta medalla.

13. Reus. 1892 (?). Verge de la Misericòrdia. Alumini. Lobulada.

a/ (estel)N.SEÑORA DE(estel)MISERICORDIA(estel)APARECIDA(estel) EN(estel) REUS 1592. La Verge sobre un camp estelat

r/ ROGAD POR NOSOTROS MA (Maria) superposades i coronades

Pes: 0,85 g Mides: 23 × 23 Inèdita Làmina

R

Suposem que commemora el tercer centenari de l'aparició. De fet, les del 1904 que commemoren la coronació d'aquesta Verge, Crus-1351 i 1353, tenen la mateixa forma.

10

11

13

14

15

16

Sèrie monogràfica catalans d'Amèrica (1896-1955)

14. Buenos Aires. 1905. Centre Català. Llautó. Ondulada.

a/ CENTRE CATALÀ-CARNAVAL Home disfressat. Orla modernista

r/ En el camp: OBSEQUIO/DE/LA MODERNA/Fca DE MEDALLAS/Bn MITRE 744/Bos Aes Orla modernista

Pes: 5 g Mides: 25 × 24 mm Inèdita Làmina RRR

15. L'Havana. 1908. Montepio de Montserrat. Llautó. Ondulada.

a/ MONTEPIO DE MONTSERRAT-1er JANER-1857 Montserrat i monestir

r/ PANTEÓ SOCIAL- 6 SETEMBRE/1908. A la vora: HORTA i CIA Panteó.

Mateix tema que les medalles Crus-904 i 905.

16. Montevideo. 1913. Jocs Florals. Argent incús i paper.

a/ Medalló amb dama sobre fons d'armes catalanes i flors als espais. En el medalló i en

lletra molt petita: Es.A.BAGUÉ, i a la vora: TAMMARO (?). Dibuix modernista

r/ Unes bandes subjecten un carnet de paper. A les bandes: JOCS FLORALS - MONTEVIDEO.MCMXIII. Al paper: CATALUNYA NOVA/CARNET D'HONOR/

Don. A sota, restes de tampó rodó

Pes: — g Mides: 70 × 53 mm Inèdita Làmina RRR

17. Buenos Aires 1814.Dedicació personal. Or.

a/ Bust masculí i orla trenada i realçada. A la dreta, signatura de l'artista: J. Alguero

r/ A LA MEVA ESPOSA M. B. de B. En el camp, poema:

Pel meu bon record jo't dó una medalla perquè sobre el cor la portis posada

Qu'et sigui el teu Nort De nit y de dia; y al vindre la mort ;qué sigui ta Vida!

A sota: B.Aires/6-1-1914 i monograma amb A i B. Orla com a l'anvers

Pes: 19 g Ø: 37 mm Inèdita Làmina U

Curiosa medalla, qui sap si d'un emigrant que la trametria a la seva esposa a Catalunya. En qualsevol cas, l'acusat desgast del revers mostra que l'esposa la usà llargament.

Sèrie cronològica (1899-1939)

18. Arenys de Mar. 1902. Casino Industrial. Argent daurat. Acaironada i feta amb burí.

a/ Casino Industrial - Arenys de Mar. En el camp: Baile Infantil. Estel

r/ En el camp: Carnaval/1900/1er premio i petits ornaments vegetals

Pes: — g Mides: 38 × 37 mm Inèdita Làmina RRR

19. Mataró, després del 1903. Col·legi de Procuradors. Argent. Forma d'escut i corona.

a/ COLEGIO DE PROCURDORES-DE MATARÓ. Armes espanyoles

r/ En el camp: REAL ORDEN/26/JUNIO/1903

Pes: — g Mides: 55 × 31 mm Inèdita Làmina RR

Devem el coneixement d'aquest distintiu a l'amic Josep Rovira de Mataró.

Nota a la medalla Crus-1065 referent a Ferrer i Guàrdia: en descriure aquesta peça d'alumini i 28 mm de diàmetre, varem anotar l'existència d'una postal on es deia que hi havia exemplars de bronze de 200 mm de diàmetre, però en el text i a la p. 187 dèiem que aquesta versió tenia 220 mm. A la postal es llegeix exactament això: «Dije de aluminio t. 30 mm/Bajorelieves sobre bronce t. 220 mm». Per tant, la mida veritable és de 220 mm. La petita que hem examinat no arriba pas, però, als 30 mm.

20. Buenos Aires. 1910. Medalla a Barcelona. Argent.

a/ 1810-25 de-Mayo-1910 Figures al·legòriques de la nació, la navegació i l'artesania. Armes de l'Argentina. Fons d'edificis

r/ Orla vegetal amb els escuts de Buenos Aires i de Barcelona a dalt. En el centre, cartel·la amb la llegenda: BUENOS AIRES MAYO 20 DE 1910/EL HONORABLE CONCEJO DELIBERANTE/ORDENA:/Artº 1º:REMÍTASE AL EXMO AYUNTAMIENTO/ DE LA CIUDAD DE BARCELONA/UNA MEDALLA y UN MENSAJE QUE EXPRESE/EL SENTIMIENTO DE GRATITUD DEL HONORABLE/CONCEJO MUNICIPAL DE BUENOS AIRES/POR EL ENVIO DE SU DELEGACIÓN EN/ EL PRIMER CENTENARIO DE LA NACIÓN/ARGENTINA/Artº 2º: COMUNÍQUESE ETC.,/CARLOS M.COLL, PRESIDENTE/ARTURO RUIZ RIBAS; SECRETARIO.

Pes: 151 g Ø: 70 mm Burzio, p.44 Làmina U

Interessant peça d'obsequi, de ben segur única, que es trameté a l'Ajuntament de Barcelona. El cognom del batlle de Buenos Aires, Coll, fa pensar si seria algun emigrat o descendent d'emigrat català. La reproduí H. F. Burzio a «España en la medallística argentina» *Gaceta Numismática*, 28, ANE, 1973, p. 32-47, vegeu foto, sense descripció, p. 44.

21. Sabadell. Vers 1910. Escola Industrial. Aram.

a/ ESCUELA INDUSTRIAL DE ARTES Y OFICIOS Dama amb corona de llorer asseguda. A sota i a l'esquerra, l'escut i el nom de SABADELL. Al fons es veu un temple de l'època clàssica.

r/ Llis

Pes: 15,6 g Ø: 33 mm Inèdita Làmina RRR

L'edifici de la primera Escola Industrial es va construir entre el 1907 i el 1910, per aixòensem que si la peça commemora la inauguració de l'escola, hauria d'ésser del 1910.

22, 24, 27, 29, 30 i 32. Congressos de Metges (després, de Metges i Biòlegs) de Llengua Catalana. A la p. 214 del nostre llibre, fèiem una llista de les insígnies que coneixíem dels Congressos de Metges de Llengua Catalana, sigui pels encunys del fabricant barceloní Castells, sigui pel fet d'haver pogut fotografiar alguna de les insígnies. Al catàleg vàrem reproduir les insígnies (menys una) però no els encunys. Els reproduïm a la làmina amb els números indicats a dalt. Les descripcions són les següents:

22. 1913. PRIMER CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA 1913. Armes en cairó partides. A l'esquerra, símbol mèdic, i a la dreta, armes catalanes.

24. 1917. SEGON-CONGRÉS-D METGES-D LLENGUA-CATALANA. Símbol mèdic que es superposa a un escut català, tot entre 19-17.

27. 1919. TERCER-CONGRES-D METGES-D LLENGUA-CATALANA en una cinta lobulada que volta un escut català superat d'emblema mèdic. A sobre: 1919

29. 1921. QUART-CONGRES-D METGES-D LLENGUA-CATALANA en una cinta com abans que emmarca un escut superat d'emblema mèdic i entre 19-21.

30. 1936. NOVE CONGRES MEGES BILEGS LLENGUA CATALANA en una banda octagonal que volta un escut català en cairó

32. Oblidàrem de descriure i reproduir aquesta insígnia del sisè congrés que ara podem veure a la làmina amb el núm. 32 i que diu: SISÈ CONGRES DE METGES DE LLENGUA CATALANA al voltant d'un escut català apuntat i coronat que porta l'emblema mèdic. Podem imaginar com devien ésser les altres insígnies: de llautó i esmaltades, en vista de la que ara reproduïm i de les que vàrem publicar al llibre.

23. Barcelona. 1915. Exposició Internacional. Creu amb esmalts.

17

18

19

20

21

a/ .EXPOSICION INTERNACIONAL.PALACIO DEL TIBIDABO Armes
espanyoles coronades i voltades de làurea. El conjunt, al centre d'una creu de cinc
raigs i cinc ornaments intercalats

r/ llis

Pes: 52 g Ø: 65 mm. Inèdita Làmina RRR

La creu no porta any. L'hem suposat del 1915 perquè entre les medalles usals
d'aquestes exposicions, només a la del 1915, Crus-1801, es fa referència al Palau
del Tibidabo.

25. Barcelona. Vers 1918. Final Primera Guerra Mundial. Argent.

a/ BRITISH & AMERICAN RED CROSS.BARCELONA Creu de la
Creu Roja

r/ En el camp: llorer/ALLIED/VICTORY/1914-1918

Pes: 4,50 g Ø: 25 mm Inèdita Làmina RRR

Aquesta medalla i la següent corresponen a la Primera Guerra Mundial, són es-
trangeres, però fan referència a Catalunya. La que hem descrit, amb la cronologia
1914-1918 degué ésser feta poc després d'acabada la guerra i menciona Barcelo-
na. Pel que fa a la següent, tot i que es tracta d'una peça francesa, la dedicatòria
del revers és en català.

26. Catalunya. 1918. A Guido Agostini. Daurada. Revers gravat amb burí.

a/ JOURNÉE.DE.PARIS.14 JUILLET/1917 Dama representant França acollint
un soldat francès ferit. A baix i a l'esquerra: PARIS-ART. A la dreta, G i llorer

r/ En el camp: Homenatge/a/Guido Agostini/16-6-1918

Pes: 8,5 g Ø: 28 mm Inèdita Làmina RRR

28. Barcelona. 1919. Societat d'Atracció de Forasters. Argent. Revers gravat amb
burí.

a/ En el camp: SOCIETAT/D'ATRACCIÓ/DE/FORASTERS-BARCELONA.
Elm cimbat de drac alat sobre armes apuntades de Barcelona

r/En el camp: A. D. Ignacio Sastre. Branca de llorer. A la vora: VALLMITJANA.

Pes: 70 g Diàmetre 50 mm Inèdita Làmina RRR

Aquest tipus ja havia estat descrit per nosaltres amb les medalles Crus-1046, sen-
se datar ni dedicar, amb llegenda en castellà i d'aram, i la Crus-1213, dedicada,
datada el 1925 i d'argent.

31. Barcelona. 1925. Acadèmia de Belles Arts. ARNAU. Or.

Com la Marín-47-Variant, però dedicada a D.JOSÉ AGUILERA MARTÍ/1925.

Pes: 22 g Ø: 32 mm Inèdita No il·lustrada RR

Vegeu l'article que hem dedicat a Eusebi Arnau.

22

24

23

25

26

27

28

29

30

32

33. Catalunya. 1930. Concurs fotogràfic. Argent daurat. Gravada amb burí.
a/ Dama (Catalunya) sostenint un escut català. Al fons, bous llaurant i muntanyes.
A l'exerg, C.E.B., i a la vora, en lletra petita: A PARERA.

r/ En el camp: VII CONCURS/FOTOGRAFIC/1930/Tercer premi

Pes: 34 g Ø: 40 mm Inèdita Làmina RR

Un dels tants reaprofitaments de la medalla emprada inicialment per l'Institut Català de St. Isidre, Crus-1036a, del 1907; 1244, del 1928; 1281, del 1930, i 1331, del 1936. Encara s'emprà l'altra cara de la medalla original de Parera durant la postguerra: Crus-1828, del 1942.

34. Catalunya 1933. Concurs fotogràfic. Daurada.

a/ Sense llegenda Dama portant llorer i càmera fotogràfica

r/ En el camp: TROFEO/Santiago Amat/2º AÑO/1933

Pes: 22,2 g Mides: 41 × 30 mm Inèdita Làmina R

Model emprat, amb variacions, en altres medalles: Crus-1865, per exemple. El mateix tipus, sense la càmera ni l'orla, s'emprà en un campionat esportiu. Vegeu el núm. 73.

35 i 36. Del tipus Crus-1307, emprat des del 1933 per l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya. N'hem trobat dues dedicacions de revers diferents i no datades:

35. Argent-r/X Crs ANYAL/20n PREMI/2ª CATEGORIA/JOSEP VICENS/
BROMURS

Pes: 15,9 g Ø: 32 mm Inèdita No il·lustrada R

36. Aram-r/3er PREMI/BROMURS/Josep Vicens/2ª CATEGORIA/VIII CON-
CURS/ ANYAL

Pes: 15,3 g Ø: 32 mm Inèdita No il·lustrada R

Sèrie monogràfica de medalles religioses del segle XX (1900-1939)

37. Catalunya. 1901. Primera comunió. AR. Obrada amb burí.

a/ En el camp: Recort de la/1ª Comunió/PT (nexades)/21 Nobre/901. Orla vegetal
r/ Llis

Pes: 4,4 g Mides: 33 × 30 mm Inèdita Làmina R

Una de les tantes peces commemoratives de caràcter particular; aquesta, més que una medalla, podria ésser considerada una plaqueta, ja que porta elements de subjecció al darrere.

33

34

37

39

38

41

41

40

42

42

38. Barcelona. 1906. Petra de St. Josep. Daurada.

a/ MADRE PETRA-DE S. JOSÉ Monja en orla lobulada i angulada

r/ En el camp: +/FUNDADORA DE/LA CONGREGACIÓN/DE MADRES DE
DESAM-/PARADOS Y DEL SANTUA-/RIO DE SAN JOSÉ/DE/LA MON-
TAÑA./1845-1906/

Ornament vegetal. Tot dins d'una orla com a l'anvers

Pes: 16,8 g Ø: 35 mm Inèdita Làmina R

Una altra versió més gran de la medalla Crus-1357.

39. Barcelona. 1907. Primera comunió. Argent. Forma de creu.

a/ Sense llegenda Medalló rodó amb copó i hòstia. Creu formada d'orna-
ments

r/ En el camp: E i M(monograma)/Rrt 1ª Cnió/7 juny/1907

Pes: 4,05 g Mides: 28 × 28 mm Inèdita Làmina RR

40. Barcelona. 1908. Record. Argent. Calada.

a/ SAN.ANTONIO El sant amb el Nen Jesús. Núvols

r/ En el camp: RECORT/a/Pepita/19 Mars 1908

Pes: 10,5 g Ø: 35 mm Inèdita Làmina RR

Probable medalla de primera comunió.

41. Caldes de Montbui. 1908. Primera comunió. Argent. Forma de creu. Feta amb
burí.

a/ En el camp.1ª/Comon/en la parroquia de/Caldas de Montbui/25 marzo/1908.
Orla

r/ En el camp: Teresa/Solà. Orla i ornaments als extrems de la creu, com a l'anvers

Pes: 6,4 g Mides: 37 × 34 mm Inèdita Làmina RR

42. Barcelona. 1910. Caputxins. Argent.

Com la Crus-1378, però de mida més gran i d'un metall diferent.

Pes: 81,5 g Ø: 50 mm Inèdita Làmina RR

43. Blanes. 1912. Verge del Vilar. Alumini.

a/ LA VERGE DEL VILAR-BLANES(GERONA) La Verge sobre camp
d'estels

r/ A la vora i al camp: RECORT DEL NOVÈ/CENTENARI/-DE LA-/TROVA-
LLA/5

D'AGOST DE 1912. Alguns traços d'ornament (defecte a la foto)

Pes: 1,3 g Ø: 27 mm Inèdita Làmina E

44. Catalunya. 1917. Record. Argent.

a/ Sense llegenda. Figura femenina amb vel i corona de flors portant una petita creu

r/ En el camp: R T (superposades)/23 juny 1917. Petit punxó amb: PLATA

Pes: 5,3 g Ø: 23 mm Inèdita Làmina R

45. Catalunya. 1925. Alumini.

a/ Sense llegenda. Sant Josep portant el Nen Jesús i un lliiri

r/ ASOCIACION JOSEFINA-BODAS DE PLATA. En el camp: 1925

Pes: 1,1 g Ø: 21 mm Inèdita Làmina E

46. Catalunya. 1926. Primera comunió. Argent. Rectangular.

a/ Sense llegenda. La Verge, radiant, voltada d'àngels i núvols. Ornament a baix

r/ En el camp: Recort/de la/1ª Comunió/J.R./18 Abril/1915

Pes: 7,4 g Mides: 29 × 22 mm Inèdita Làmina R

47. Lleida. 1926. Apostolat de l'Oració. Alumini.

a/ +APOSTOLADO DE LA ORACIÓN+DE LA CIUDAD DE LERIDA. Creu amb copó, cor i altres símbols i orla lobulada. A sota: 1926. En una cinta: COMUNION REPARADORA-OFRECIMIENTO DE OBRAS-DECENA ROSARIO

r/ JHS ESTARAN ALLÍ TODS LOS DIAS (MA superposades) MIS OJOS Y MI CORAZÓN. Vista de Lleida. A baix i a l'esquerra, símbol amb SS, el núm. 8 d'abans

Pes: 8,7 g Ø: 41 mm Inèdita Làmina R

48. Montserrat. 1931. Patronatge. Argent.

a/ PATRONA DE CATALUNYA-PREGUEU PER NOSALTRES Testa de la Verge mirant a l'esquerra

r/ Sense llegenda. Sagrat Cor, de mig cos, omplint el camp

Pes: 2 g Ø: 16 mm Inèdita Làmina RR

No porta data, però és un aprofitament d'encuny d'anvers de les del cinquantenari del Patronatge del 1931, Crus-1451 a 1453.

49. Mallorca. 1935. Certamen catequístic. Argent fos.

a/ En el camp: X/CERTAMEN/CATEQUÍSTICO/DE MALLORCA/1935. Palma

r/ En el camp: +/MEDALLA/DE/HONOR. Palma o llorer

Sèrie monogràfica escolars catalanes (1900-1939)

50. Catalunya. 1917. Menció a un alumne. Argent. Revers gravat amb burí.

a/ Verge de la Mercè voltada de núvols

r/ Merces Pujadas al seu alumne n'Enric Martínez i Mas. En el camp: 1917

Pes: 7,6 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina RRR

51. Barcelona. 1934. Promoció. Argentada.

Mateixos tipus que la Crus-1465, però a la cartel·la hi diu: D.J.A.SALVA, i l'any és el 1934

Pes: 16,6 g Ø: 34 mm Inèdita No il·lustrada E

52. Barcelona. 1951. Premi de conducta. Daurada.

Semblant a l'anterior, però la cartel·la del revers és diferent i hi diu: PREMIO/DE/CONDUCTA/ 1951.

Pes: 19 g Ø: 34 mm Inèdita No il·lustrada E

53. Centelles. Vers 1920. Legió d'Honor. Argent.

Semblant a la Crus-1469, però dedicada a M. Duran i de Centelles.

Pes: 23 g Ø: 34 mm Inèdita No il·lustrada E

54. Catalunya. 1926. Col·legi Sagrat Cor. Argent.

a/ EGO.SVM.PANIS.VITAE-RECUERDO DE MI PRIMERA COMUNIÓN.

Sagrat Cor i diferents símbols

r/ Banda en el camp amb: COLEGIO/SAGRADO/CORAZON/LLUIS CLAPERS/ ABRIL 1915/. Creu amb IHS

Pes: 13,9 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina R

54a. Semblant, però a la banda del revers: Colgi S. C. Jesús/Ramon Mª Vilaseca i Farrés 21/4/1926

Pes: 12,2 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada R

55. Barcelona. 1929. Acadèmia Duran. Daurada, amb cinta i passador.

a/ Minerva asseguda amb corona i altres símbols. En el camp: PREMIO/AL/MERITO

r/ A la vora i al camp: COLEGIO ACADEMIA/DURAN/1929

Pes: 23,9 g Ø: 36 mm Inèdita Làmina R

43

44

46

45

47

48

49

50

56. Barcelona. 1930. Acadèmia Duran. Daurada amb cinta i passador. Com l'anterior, sense la llegenda de l'anvers, i al revers, any 1930.

Pes: 21,3 g Ø: 36 mm Inèdita No il·lustrada R

Sèrie monogràfica Cors de Clavé (1900-1039)

57. Granollers. 1915. Ajuntament a la Societat «Amigos de la Unión». Daurada. a/ (estel)SOCIEDAD CORAL AMIGOS DE LA UNIÓN(estel)AÑO 1915. Lira amb branca de llorer i mans enllaçades

r/ (estel)AYUNTAMto CONSTal(estel)DE GRANOLLERS DEL VALLÉS. Armes de Granollers coronades. Làurea

Pes: — g Ø: 43 mm Inèdita Làmina RR

58. Tarragona. 1926. Ajuntament a la Societat «El Áncora». Aram argentat.

a/ PROGRES VIRTUT AMOR Barcelona, amb l'escut, corona Clavé. Sol al fons
r/ EL AYUNTAMIENTO DE TARRAGONA.A LA SOCIEDAD CORAL/»EL ANCORA» 31-10/1926. Armes de Tarragona i àncora. A sobre: EN SUS BODAS DE ORO

Pes: 22,4 g Ø: 32 mm Inèdita Làmina RR

58a. Semblant, d'aram. Al revers: USC Y D DE E/HOMENATGE/A/CLAVÉ/S. CELONI gravat amb burí sobre una base llisa.

Pes: 21 g Ø: 32 mm Inèdita No il·lustrada R

Un cas clar de reaprofitament abusiu de models estereotipats. Tot i que a l'anvers hi apareix la personificació de Barcelona i el seu escut, les medalles són de Tarragona i de St. Celoni.

59. Vilamajor. 1934. Ajuntament a «La Perla Agustinense». HOMS. Argent. Rectangular.

a/ Sense llegenda. Figura femenina amb corona de llorer. Emmarcat llis. Signat: J.A.HOMS

r/ En el camp: L'AJUNTAMENT/DE/VILAMAJOR/A LA/»PERLA/AGUSTINENSE»/20 MAIG/1934

Pes: 27,4 g Mides: 48 × 30 mm Inèdita Làmina RR

54

55

58

57

59

Sèrie monogràfica esportives del segle XX (1900-1939). Tipus inèdits

60. Catalunya. 1913. Boxa. BRANCHE. Daurada. (Taladre).

a/ Sense llegenda. Boxadors i fons de públic. Signat: R.BRANCHE

r/ En el camp cartel·la amb làurea i: Campionat S C/1913

Pes: 35,2 g Ø: 44 mm Inèdita Làmina RR

61. Catalunya. 1914-1915. Campionat futbol. Argent.

a/ Jugadors en acció. A l'exerg: F C C F

r/ En el camp: 2 Categoria/2on premi/1ers equips/1914-15

Pes: 10,6 g Ø: 29 mm Inèdita Làmina R

62. Catalunya. 1915. Regates. Aram.

a/ Sense llegenda. Regatistes en primer terme. Velers al fons. A la vora: VALLMITJANA

r/ En el camp: Copa/Primavera/1915. A la vora punxó amb: METAL

Pes: 9 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina R

63. Tarragona. 1920. Club Nàutic. Llautó.

a/ Sense llegenda. Remer i fons marí. Signatura: Huguennin

r/ En el camp, làurea i: CLUB NAUTICO/DE/TARRAGONA/23 MAYO 1930

Pes: 11,9 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina R

64. Alacant. 1921. Campionat regates. Argent amb corona, cinta i passador.

a/ .REAL CLUB DE REGATAS.ALICANTE Bandera, àncora i rem

r/ En el camp làurea i: CAMPEONATO/DE/ALICANTE/YOLAS DE MAR/1921

Pes: — g Ø: 30 mm Inèdita Làmina RR

Vàrem publicar dos exemplars semblants no datats, el Crus-795 i el Crus-791, que suposàrem d'una cronologia vers el 1888 i el 1893 per la similitud amb els models de Barcelona, datats, Crus-791 i 863. En la vista d'aquest exemplar tan tardà, potser hauríem de retardar, també, la data d'aquelles peces.

65. Barcelona. 1924. Club Natació Barcelona. Aram. Oval irregular.

a/ Sense llegenda marginal. Jugadors de waterpolo. A sota, C.N.B. entre dos ocells

r/ En el camp: XVIII/Campionat/d'Hivern/50 m neòfits/Cooperació/25-XII-924.

A dalt, punxó: METAL

Pes: 9 g Mides: 27 × 28 mm Inèdita Làmina R

65a. Semblant, però al revers: C. D. Energia/Festival 1924/Cooperació

Pes: 9,8 g Mides: 27 × 28 mm Inèdita No il·lustrada R

60

61

62

63

64

65

66

67

66. Catalunya. 1922. Natació. Aram. Oval irregular.

a/ Sense llegenda. Nedador dret i fons marí

r/ En el camp: Cursa infantil/30 m./17.9.1922/5t

Pes: 8,85 g Mides: 38 × 27 mm Inèdita Làmina R

67. Catalunya. 1924. Daurada.

a/ Sense llegenda. Ciclistes en acció. Edifici i muntanyes al fons

r/ En el camp: CURSA/MAGDALENA I/TEIXIDOR/6-7-924

Pes: 21,15 g Ø: 38 mm Inèdita Làmina RR

68. Barcelona. 1924. Natació. Aram. Quadrangular irregular.

a/ CLUB NATACIÓ BARCELONA, a baix. A sobre, nedador llançant-se a l'aigua.

Punxons: a l'esquerra: VALLMITJANA, a la dreta: Z (?)

r/ En el camp: V Campionat/Bancari 1924/33 metres/Senyoretetes. Punxó: COBRE

Pes: 11,55 g Mides: 30 × 28 mm Inèdita Làmina R

69. Sants. 1927. Campionat de billar. Argentada.

a/ En el camp, llorer i: CAMPIONAT/DE/BILLAR/DEL CENTRE/CATOLICH DE/ SANS/MCMXXVII

r/ Llis

Pes: 12,4 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina R

70. Gràcia. 1930. Campionat d'escacs. Aram.

a/ Sense llegenda. Minerva asseguda, amb diferents símbols. Al fons, sol radiant

r/ En el camp: Club Escacs Gracia/ Campionat/-1930-. Petits ornaments

Pes: 18,4 g Ø: 35 mm Inèdita Làmina RR

71. Barcelona. 1933. Regates. Aram. Quadrangular irregular.

a/ Sense llegenda. Veler navegant. Orla amb flors

r/ En el camp: C.M.B./1933

Pes: 12,5 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita Làmina R

71a. Semblant, al revers: C.N.B./1933.

Pes: 11,7 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

71b. Semblant, al revers: U.N.B./3er PREMIO/REGATA GALLARDETE/1933.

Pes: 12,1 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

71c. Semblant, al revers: C.M.B./1934.

Pes: 11,1 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

71d. Semblant, però argentada. Al revers: C.M.B./1934

Pes: 12,6 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

71e. Semblant, al revers: C.M.B./1935.

68

69

70

71

72

73

74

75

77

76

Pes: 12,5 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R
71f. Semblant, al revers: Comité de Vela/C.M.B./1935.

Pes: 12,7 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R
71g. Semblant, argentada, i al revers: C.M.B./2n premi/Regata monotipus/1935.

Pes: 12,7 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R
71h. Semblant, daurada, i al revers: C.M.B./COPA/PRIMAVERA/1935.

Pes: 11,7 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

Que apareguin de cop i volta nou varietats d'un tipus no detectat en el nostre llibre té la seva explicació: es tracta de la dotació d'un regatista que les va anar guanyant personalment i que han aparegut ara, totes juntes.

72. Barcelona. 1933. Regates. Daurada.

a/ Sense llegenda. Veler navegant

r/ En el camp: U.N.B./3er PREMIO(2)/Gallardete/1933

Pes: 11,4 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina RR

73. Catalunya. 1933. Campionat de Ping-Pong. Aram. Rectangular.

a/ Sense llegenda. Dama portant un llorer

r/ En el camp: 1er Campat/Social/Ping-Pong/Dinàmic Club/1933

Pes: 8,3 g Mides: 35 × 21 mm Inèdita Làmina RR

74. Catalunya. 1933. Futbol. Aram.

a/ Sense llegenda. Dos jugadors en acció. Al fons, porteria i altres jugadors. Ornament

r/ En una banda ornada amb fulles: 28-5-33/PENYA ORIENT

Pes: 6,7 g Ø: 25 mm Inèdita Làmina RR

75. Núria. 1934. Esquí. Argentada.

a/ Sense llegenda. Esquiador en acció i banderola. Muntanyes al fons

r/ Cartel·la amb flors i: C. A. Núria/II DESCENS NOU CREUS/8-4-34

Pes: 16,5 g Ø: 35 mm Inèdita Làmina RR

76. València. 1935. Regates. Llautó calat.

a/ S'AGARÓ, a l'exerg. Veler navegant

r/ En el camp: REGATA/MONOTIPOS/VALENCIA/1935

Pes: 19,5 g Ø: 39,5 mm Inèdita Làmina RRR

77. Barcelona. 1935. Regates. Daurada.

a/ Sense llegenda. Àncora sobre fons rugós

r/ En el camp: U.N.B./1935

Pes: 12,1 g Ø: 30 mm Inèdita Làmina RR

78. Catalunya. 1935-1936. Llautó. Rectangular amb angles de dalt tallats.

a/ En el camp: CAMPIONAT/DE/CATALUNYA/PER EQUIPS. Tenista en acció.

Escut de l'Associació de Tennis de Catalunya

r/ En el camp: S.S.POMPEIA/3ª CATEGORIA/1935 1936

Pes: 77,4 g Mides: 38 × 55 mm Inèdita Làmina(a/) RR

79. Catalunya. 1936. Muntanyisme. AE. Ondulada.

a/ Sense llegenda. Escalador en acció

r/ En el camp: C.E.E./I cursa de/Or. I Reg./8-3-36

Pes: 16 g Ø: 34 mm Inèdita Làmina RR

Sèrie monogràfica esportives segle XX (1900-1939). Tipus ja descrits

1557d. Barcelona. 1919. Club Natació Barcelona. Aram.

a/ i r/ com el Crus-1557, amb peces des del 1908. Al r/ Ajuntament de Barcelona/1919

Pes: 6,2 g Ø: 28 mm Inèdita No il·lustrada E

1557e. Argentada i al r/ Baños/San Sebastián/Invierno/1928-29. Punxó amb: COBRE

Pes: 7,5 g Ø: 28 mm Inèdita No il·lustrada E

1557f. Argentada i al r/ Baños San Sebastián/Invierno/1930. Punxó amb: COBRE

Pes: 8,4 g Ø: 28 mm Inèdita No il·lustrada E

1580h. Barcelona. 1928. Reial Club Marítim. Argentada.

a/ i r/ com el Crus-1580, amb peces des del 1913. Al r/ Preolímpicas/(Sociales)/Outriggers/8-IV-28

Pes: 19,9 g Ø: 35 mm Inèdita No il·lustrada E

1580i. Semblant. Aram. Al r/ Fiesta/Presidencia/Yols/8.IV.28

Pes: 21,7 g Ø: 35 mm Inèdita No il·lustrada E

1586c. Catalunya. 1915. Cursa a peu. Aram.

a/ i r/ com la Crus-1586, amb peces des del 1915. Al r/ Concurs/Stadium S.C./2n Premi/Abril de 1916

Pes: 11,7 g Ø: 33 mm Inèdita No il·lustrada E

1607a. St.Cugat-Sabadell. Cursa a peu. Argent.

a/ i r/ com la Crus-1607 r/ Branca de llorer i: S.Cugat-Sabadell/16 Km/8° LUGAR
Pes: 10,4 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1617a. Barcelona. 1922. Regates. Daurada. Oval amb cimera.

a/ i r/ com la Crus-1617, amb peces des del 1921. r/ Copa Dato/1922
Pes: 13 g Mides: 44 × 30 Inèdita No il·lustrada E

1622j. Catalunya. 1920. Club de Mar, regates. Argentada.

a/ i r/ com la Crus-1622, amb peces des del 1918 (la 1622i)
Semblant, d'aram, r/ CAMPIONAT /DE CATALUNYA/IOLS/MAIG 1920
Pes: 10,1 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1622k. Semblant, daurada, r/ Campionat de Catalunya/1924/IOL a 4

Pes: 11,7 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1622l. Semblant, argentada, r/ VI CAMPIONAT/DE CATALUNYA/IOLS DE-BUTANTS

Pes: 11,5 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1624f. Tarragona. Club Nàutic. Argentada.

a/ i r/ com la Crus-1624, r/ En el camp: COPA/MANCOMUNITAT/2° PREMIO/26-6-921
Pes: 25,2 g Ø: 33-34 mm Inèdita No il·lustrada E

1627b. Vilanova. 1926. Tir. Argent.

a/ i r/ com la Crus-1627, d'argent, i r/ Concurs 1926/Vilanova
Pes: 11 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1632c. Catalunya. 1927. Natació. Argent.

a/ i r/ com la Crus-1632, r/ CAMPIÓ/CATALUNYA/1927/200 m relleus/4 × 50/ FEMENÍ
Pes: 16 g Ø: 33 mm Inèdita No il·lustrada E

1654e. Barcelona. 1924. Natació. Aram.

a/ i r/ com la Crus-1654, r/ ENRIC BRETÓS/BRAÇA/COOPERACIÓ/11-X-924/C.N.B.
Pes: 10,9 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1662b. Catalunya. 1932. Futbol. AE. Oval irregular.
a/ i r/ com la Crus-1662, r/ Trofeu/S.R.J.P.G./28-7-35
Pes: 11,5 g Mides: 30 × 32 mm Inèdita No il·lustrada E

1673a. Barcelona. 1926. Regates. Daurada.
a/ Semblant a Crus-1673, però amb llegenda marginal: REGATAS NACIONALES
r/ Cartel·la sobre una base amb: R.C.M.B. Branca de llorer i fulles a baix
Pes: 11,45 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada R

1684a. Catalunya. 1925. Comissió Esportiva. Argent daurat.
a/ i r/ com la Crus-1684, r/ President de la Comissió/Esportiva/Joan Coma/1925
Pes: 18,9 g Ø: 36 mm Inèdita No il·lustrada R

1694c. Badalona. 1932. Festa Major. Aram.
a/ i r/ com la Crus-1694, r/ Ajuntament de Badalona/Festa Major/1932
Pes: 12 g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada E

1702a. Catalunya. 1932. Futbol. Aram. Oval irregular.
a/ i r/ com la Crus-1702, r/ 1931/PENYA ORIENT/1er ANIVERSARI/1932
Pes: 10,65 g Mides: 31 × 22 mm Inèdita No il·lustrada R

1719a. Catalunya. Vers 1930. Bàsquet. Llautó. Rectangular irregular.
a/ i r/ semblants a Crus-1719, r/ TROFEU/XAMPANY/RIGOL
Pes: 12 g Mides: 38,7 × 25,8 mm Inèdita No il·lustrada E

1723a. Catalunya. Vers 1960. Barri-Bagur. Alumini.
a/ Semblant a la Crus-1732
r/ En el camp: Medallas/Y TROFEOS/BARRI-BAGUR/TELEFS/3353999/3350135
Pes: 9,1 g Ø: 40 mm Inèdita No il·lustrada R

1729a. Barcelona. 1931. Regates. AR. Oval irregular.
a/ i r/ semblants a la Crus-1729. A l'exerg de l'a/ Regata de/Iols a 4/11-10-31
Pes: 14,4 g Mides: 35 × 28 mm Inèdita No il·lustrada R

1732a. Sabadell. 1927. Concurs social. Daurada.
a/ Semblant a la Crus-1732, però de forma rodona
r/ Cartel·la ornada amb: III Crs Social L.T.C./Sabadell/1927
Pes: — g Ø: 30 mm Inèdita No il·lustrada R

1739a. Barcelona. 1933. Club Natació Barcelona. Argentada. Triangular.

a/ i r/ com la Crus-1739, r/ CLASSIFICACIÓ/1733

Pes: 10,9 g Mides: 32 × 31 mm Inèdita No il·lustrada R

1741b. Catalunya. 1932. Patins de vela. Argent. Rectangular.

a/ i r/ semblants a Crus-1741, r/ 1er Camp/Patins a Vela/Els Participants /a/M. Solà/ 1932

Pes: 21 g Mides: 40,5 × 27 mm Inèdita No il·lustrada RRR

1747a. Mataró. 1927. Club Natació. Aram. Quadrangular irregular.

a/ i r/ com la Crus-1747, r/ C.N.Mataró/1927

Pes: 11,75 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

1747b. Semblant, r/ C.N.B./Nadal 1928/200 m. al port/Cooperació

Pes: 11,7 g Mides: 32 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

1752b. Catalunya. 1925. Homenatge. Argent.

a/ i r/ com la Crus-1752, i r/ Homenatge Casellas/13-9-25. Punxó amb: PLATA

Pes: 10,1 g Ø: 28 mm Inèdita No il·lustrada R

1765a. Catalunya. 1935. Regates. Aram. Rectangular irregular.

a/ i r/ com Crus-1765, r/ CAMPIONAT/DE CATALUNYA/1935/OUTRIGGERS A 4

Pes: 7,7 g Mides: 22 × 29 mm Inèdita No il·lustrada R

1815a. Gràcia. 1929. Cercle Catòlic. Daurada.

a/ Com la Crus-1815, però a l'exerg: 1929. A més, orla en relleu amb forma de garlanda

r/ Com la Crus-1754 i llegenda: CIRCOL CATÒLIC/DE GRACIA/GRUP A

Pes: 18,5 g Ø: 36 mm Inèdita No il·lustrada RRR

Sèrie cronològica. Apèndix: medalles de la postguerra

80. Barcelona. 1945. Jacint Verdaguer. MARÉS. Argent.

a/ Bust del poeta mirant a l'esquerra. Davant seu: A/MOSSEN JACINTO/ VER-DAGUER/MDCCCXLV-MCMXLV. Darrere el cap: MARÉS

r/ A dalt, armes de Barcelona; a baix, llàntia. En el camp, poema:

VN DIA DEL MEV PARE EN LA/VESSANA

A SOLCH YA EXÀM SEMBRAVA'L/SÈGOL D'OR

APRÉS SEGVINT LA MUSA/CATALANA

TAMBÉ SEMBRÍ, PERÒ SEMBRÍ/EN LO COR

Pes: — g Ø: 64 mm Inèdita Làmina RRR

Trobem aquesta peça a la subhasta d'Aureo del 25 d'octubre de 2006, núm. 2765.

81. Barcelona. Vers 1940. MASRIERA. Argent.

a/ Sense llegenda. Nen Jesús i estel radiant. Vora ressaltada

r/ Llis. A la vora, punxó amb: MASRIERA I CARRERAS

Pes: 22 g Ø: 39 mm Inèdita Làmina RR

Tot i no tractar-se d'una medalla commemorativa, sinó segurament per a ésser gravada en ocasió d'algun naixement, l'hem reproduït perquè no hi és a l'ampli recull fet per Pilar Vélez.⁴

82. Barcelona. 1951. Medalla de la Ciutat. MARÉS. Argent. Octogonal.

a/ i r/ com la Crus-1824. A l'exerg del revers: D.Francisco Riera/Guardiola/ACUERDO DEL EXMO AYUNTO PLENO/28-Junio-1951

Pes: 35,9 g Mides: 38 × 38 mm Inèdita Làmina RR

Es tracta de la mateixa medalla nostra, però amb dedicació.

83. Catalunya. 1971. Noces d'or. CAPDEVILA. Argent.

a/ En el camp: JOSEP/MONTSERRAT, amb nexats i lletres girades i formes diverses

r/ En el camp: MCMXXI/IV(dos anells superats de creu)V/(peix)/MCMLXI.

Els fons, gravats i oxidats. A la vora: CAPDEVILA

Pes: 34,7 g Ø: 42 mm Inèdita Làmina RRR

84. Catalunya. 1952. Congrés eucarístic. MARÉS. Bronze.

a/ PIUS DIVINA PROVIDENTIA P.P. XII MCMLII Bust del papa a l'esquerra

r/ XXXV.CONGRESSO.EUCARÍSTICO.INTERNACIONAL.BARCELONA.

MCMLII. Mans sostenint una custòdia. Fons d'edificis de Barcelona. A l'anvers, punxó del fabricant: CISTARÉ

Pes: — g Ø: 72 mm Inèdita Làmina RR

4. PILAR VELEZ, Els Masriera. Un segle de joieria i orfebreria. Girona, 2004.

81

83

85

86

88

85. Catalunya. Vers 1980. Generalitat de Catalunya. CAPDEVILA. Bronze.

a/ En el camp: escut de la Generalitat; Generalitat/de Catalunya, en una cartel·la
r/ En el camp: Departament de Cultura, en una cartel·la que enllaça amb la de l'anvers. A la vora: CAPDEVILA

Pes: 79,5 g Ø: 55 mm Inèdita Làmina RR

86. Barcelona. 1984. Canvi de capçalera del diari *Avui*. CAPDEVILA. Argent. Agulla al revers.

a/ En el camp: superposició dels extrems de les dues A de les capçaleres vella i nova, en relleus diferents i amb el fons gravat a l'interior de la vella

a/ Llis. Amb llarga agulla de subjecció. A la vora: CAPDEVILA

Pes: 11,6 g Ø: 28 mm Inèdita Làmina RR

87. Barcelona. 1999. Centenari del Barça. TAPIES/SANCHEZ. Aram.

a/ i r/ com la Crus-1999, però d'aram

Pes: 17,1 g Ø: 32 mm Inèdita No il·lustrada E

88. Barcelona. Vers 2000. Caixa de Pensions. ANTONIO MIRÓ. Niquel. Rectangular.

a/ Rectangle amb sis finestres a la part de baix que travessen la peça. Logotip de "La Caixa" a baix i anella a dalt que travessa un trau quadrat

r/ Rectangle amb les finestres esmentades. A baix: ANTONIO MIRÓ

Pes: 29,7 g Mides: 50 × 30 mm Inèdita Làmina R

Tal com vàrem fer en el llibre, ens hem limitat, en aquest darrer apartat de la postguerra, a una breu selecció de peces. No n'hem descrit de Josep M. Subirachs perquè ja hi ha el recent treball d'actualització de Judit Subirachs⁵ i hem centrat l'atenció en alguns artistes notables. Hem encarat les dues de Marés pel contrast d'estil entre les seves dues peces. La primera, dedicada a Verdaguer, mostra un bust de gust modernista i tan proper al d'Eusebi Arnau que gairebé es pot parlar de plagi. La del papa Pius XII, en canvi, té una duresa tan en sintonia amb la dictadura que es vivia que ens porta tot seguit el record d'aquell tètric monument als *caïdos* que el mateix Marés va fer a Terrassa. Amb tan poca distància cronològica, el contrast és sorprenent.

Hem aplegat algunes peces dels Capdevila amb la idea d'anar recopilant la seva qualificada producció, a fi i efecte de facilitar l'elaboració d'una monografia. Hem clos amb una curiosa incursió del dissenyador de moda Antoni Miró en el món de la medalla, amb una sòbria i original peça que va fer per a la Caixa de Pensions.

5. J SUBIRACHS BURGAYA, «Medalles i plaquetes de l'escultor Subirachs(1977-2005)», *Acta Numismàtica* 35, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans), Barcelona 2005, p.191-222.